अस्वीकरण

नेपालीमा अनुवाद गरिएको मामिलाको निर्णय पक्षकारले आफ्नो भाषामा बुझ्नु को लागि मात्र हो। सबै व्यावहारिक र आधिकारिक उद्देश्यका लागि, फैसलाको अंग्रेजी संस्करण नै प्रामाणिक हुनेछ र कार्यान्वयनको उद्देश्यका लागि पनि अंग्रेजी भाषा मै जारी भएको फैसला मान्य हुनेछ।

[२०२४] २ एस.सी.आर. ३५७: २०२४ इन्स्क ११४

प्रहरी निरीक्षक मार्फत राज्य

विरुद्ध

बि. रामु

(सन् २०२४ को फौजदारी अपील नं. ८०१)

१२ फेब्रुअरी २०२४

[बी.आर. गावै र सन्दिप मेहता, जे.जे.]

विचारणीय मुद्दा

लागू औषध पदार्थ (२३२.५ के.जी. गाँजा) को ठूलो परिमाण बरामद भएको मामिलामा, जहाँ उत्तरदाता-अभियुक्तलाई बरामद गरिएको गाँजा प्राप्त गर्न/आपूर्ति गर्नका लागि षड्यन्त्रकारी भएको आरोप लगाइएको थियो, उच्च न्यायालयले अग्रीम जेल जामानत प्रदान गर्नु नै के उचित थियो। यो मामिला लागू औषध तथा मानसिक पदार्थ ऐन, १९८५ का धारा ८(ग), २०(ख)(ii)(ग) र २९(१) अन्तर्गतका कसुरहरूसँग सम्बन्धित छ।

शीर्षकहरू

लागू औषध तथा मानसिक पदार्थ ऐन, १९८५ - धारा ३७ - फौजदारी कार्यविधि संहिता, १९७३ - धारा ४३८ - व्यावसायिक मात्रा भन्दा धेरै गुणा लागू पदार्थको परिमाण बरामद - उच्च न्यायालयबाट अग्रीम जेल जामानत प्रदान, धारा ३७ मा उल्लिखित शर्तको सन्तुष्टि अभिलेख गरिएको छैन - चुनौती:

निर्धारण गरिएको: व्यावसायिक मात्रामा लागू औषध वा मनोविक्षेपक पदार्थ बरामद भएको मामिलामा जमानत माग्न, न्यायालयले लागू औषध तथा मानसिक पदार्थ ऐन, धारा ३७ मा उल्लिखित शर्तको अनिवार्य रूपमा सन्तुष्टि अभिलेख गर्नुपर्छ - यदि सार्वजनिक अभियोजकले जमानतको माग, चाहे नियमित वा अग्रीम, विरोध गर्छ भने, न्यायालयले अभियुक्तलाई आरोपित अपराधमा दोषी छैन भन्ने विश्वास गर्न कारण छ र जमानतमा छँदा उनले कुनै अपराध गर्दैन भन्ने सन्तुष्टि अभिलेख गर्नुपर्छ - वर्तमान मामिलामा, उच्च न्यायालयले मात्र यस्तो कुनै पनि सन्तुष्टि अभिलेख गरेन, बरु लागू औषध (गाँजा) बरामद भएको तथ्यलाई पूर्ण रूपमा बेवास्ता गरेको हो, जुन व्यावसायिक मात्राको धेरै गुणा थियो - यस्तो ठूलो मात्रामा लागू औषध बरामद भएको अवस्थामा, न्यायालयहरूले अभियुक्तलाई नियमित जमानत दिँदासमेत सुस्त हुनुपर्छ, भने अग्रीम जमानतको बारेमा के कुरा गर्ने, विशेष गरी जब अभियुक्तको फौजदारी इतिहास भएको आरोप लागेको छ भने। उच्च न्यायालयले यो विचार गर्न असफल भयो कि अभियुक्तको फौजदारी इतिहास थियो र उसलाई अघिल्लै दुईवटा मामिलामा एनडीपीएस ऐन अन्तर्गत उभ्याइएको थियो - अभियोग अभिलेखबाट आरोपपत्र कृपनीय र विकृत देखिएकोले बदर गरिन्छ र खारेज गरिन्छ। [अनुच्छेद ९-१२, १५]

ऐनहरूको सूची

लागू औषध तथा मानसिक पदार्थ ऐन, १९८५; फौजदारी कार्यविधि संहिता, १९७३।

मुख्य शब्दावलीहरू

ठूलो परिमाणको लागू औषध; गाँजा; अग्रीम जेल जामानत; जमानत; व्यावसायिक मात्रामा लागू औषध वा मनोविक्षेपक पदार्थ बरामद; व्यावसायिक मात्राको बहुगुणा; फौजदारी इतिहास।

मामिला उत्पन्न भएको

फौजदारी अपीलीय क्षेत्राधिकार: फौजदारी अपील नं. ८०१/२०२४

मद्रास उच्च न्यायालयको मिति २५.०१.२०२२ को फैसला र आदेशबाट उत्पन्न सी.आर.एल.ओ.पी. नं. १०६७/२०२२

पक्षहरूका हकमा उपस्थिति

भी. कृष्णमूर्ति, वरिष्ठ ए.ए.जी., डी. कुमानान, श्रीमती दीपा एस., शेख एफ. कालिया, वेशल त्यागी, वकिलहरू पुनरावेदकका लागि।

जी. शिवबालामुरुगन, सेल्वराज महेन्द्रन, सी. अधिकेसवन, एस.बी. कमालानाथन, सुमित सिंह रावत, पी.भी. हरिकृष्णन, करुप्पैया मेय्यप्पन, रघुनाथ सेतुपति बी, सुश्री कनिका कलैयारसन, अभिषेक कलैयारसन, वकिलहरू उत्तरदाताका लागि।

सर्वोच्च न्यायालयको फैसला/आदेश

आदेश

मेहता, जे.

१. सुनुवाई भयो।

२. यो अपील माननीय एकल न्यायाधीशद्वारा गत २५.०१.२०२२ मा जारी आदेशको विरुद्ध लगाईएको हो, जस अनुसार उत्तरदाता-अभियुक्तले दायर गरेको अपराध सन् २०२१ नं. २३५ मा दर्ता गरिएको एफआईआर सँग सम्बन्धित धारा ४३८ अन्तर्गतको निवेदन स्वीकृत गरी उत्तरदाता-अभियुक्तलाई सो एफआईआरको सम्बन्धमा धारा ८(ग), २०(ख)(ii)(ग) र २९(१) अन्तर्गतको नार्कोटिक्स ड्रग्स र साइकोट्रोपिक पदार्थ ऐन, १९८५ (यसपछि 'एनडिपिएस ऐन' भनिने) लाई दण्डनीय अपराधहरूको लागि अग्रिम जेल छुट प्रदान गरिएको थियो।

३. मामिलाका विवरणहरू हेर्दा, ब्रिन्दा/ए१ र केसवन/ए२ को घरको खोजतलासीमा उनीहरू ३२५.२ किलोग्राम गाँजा सहित फेला परेका थिए। यहाँका उत्तरदाता-अभियुक्तलाई बरामद गरिएको गाँजाको आपूर्ति/खरिदका लागि षड्यन्त्रकारी भएको आरोप लागेको छ।

४. एनडिपिएस ऐनको अनुसूचीअनुसार, गाँजाको व्यावसायिक मात्रा २० किलोग्राम हो। यसरी यो विवादरहित छ कि यस मामिलामा बरामद लागूपदार्थको मात्रा व्यावसायिक मात्राभन्दा धेरै छ।

५. उच्च न्यायालयमा राज्यका माननीय सरकारी वकिलले उत्तरदाता-अभियुक्तलाई अग्रिम जेल छुटको प्रार्थनाको विरोध गरे। उच्च न्यायालयले अग्रिम जेल छुटको निवेदन विचार गऱ्यो र निम्न तरिकाले स्वीकृत गऱ्यो:

"३. याचिकाकर्ताका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् वकिलले याचिकाकर्ताले अभियोजनद्वारा अभियोग लगाइए झैं कुनै अपराध नगरेको र उनलाई यस मामिलामा झुठा लिखत लगाइएको बताए। उनले थप यस्तै सबै मामिलाहरू प्रहरीले उनलाई मामिलामा फसाउन खडा गरेको दाबी गरे। उनले यसैगरी सबै अभियुक्तहरू पक्राउ परेका र सबैलाई न्यायालयबाट कानुनी धरौटीमा छोडिएको पनि बताए। यसैले, उनले अग्रिम जेल छुटको लागि अनुरोध गरेका छन्।

४. उत्तरदाताका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् अतिरिक्त सरकारी वकिलले याचिकाकर्ताको विरुद्ध ३ वटा पूर्व मामिला विचाराधीन रहेको र अनुसन्धान प्रायः सकिएको बताए। तर, उनले याचिकाकर्तालाई अग्रिम जेल छुटको लागि कडा विरोध गरे।

५. मामिलाको तथ्य र परिस्थितिलाई विचार गर्दा, यस न्यायालयले याचिकाकर्तालाई केही शर्तहरूका साथ अग्रिम जेल छुट प्रदान गर्न इच्छुक छ।

६. तदनुसार याचिकाकर्तालाई लकडाउन खुकुलो भएको १५ (पन्ध्र) दिनभित्र वा न्यायालयको सामान्य कामकाज सुरु भएको भन्दा अगाडिको जुनसुकै पहिले हुन्छ, त्यति समयभित्र रु १०,००० (केवल दश हजार रुपैयाँ) को धरौटी रकम बुझाई न्यायिक मजिस्ट्रेट समक्ष उपस्थित भई सोही बमोजिम रकम बुझाउने शर्तमा वा उत्तरदाता प्रहरी अधिकारी वा पक्राउ गर्न लागेको प्रहरी अधिकारी वा सम्बन्धित मजिस्ट्रेटलाई सन्तुष्ट पारेमा याचिकाकर्तालाई जेल छुट दिनु पर्नेछ ३/६ https://www.mhc.tn.gov.in/judis Crl.O.P.No.1067 । यदि यसो गर्न असमर्थ भएमा अग्रिम जेल छुट निवेदन खारेज हुनेछ र थप शर्तहरू यी हुनेछन्:

[क] याचिकाकर्तालाई यस आदेशको प्रतिलिपि प्राप्त भएको मिति देखि दुई हप्ताभित्र रु. ३०,००० (तिस हजार रुपैयाँ मात्र) रजिष्टर्ड तामिलनाडु एडभोकेट क्लर्क एसोसिएसन, चेन्नइमा जम्मा गर्न निर्देशित गरिन्छ र त्यसको रसिद न्यायालयमा पेश गर्नुपर्नेछ।

[ख] याचिकाकर्ता र जमानतीहरूले जमानत-बन्दकमा आफ्नो फोटो र बायाँ अंगुठाको छाप लगाउनुपर्नेछ र न्यायाधीशले उनीहरूको पहिचान सुनिश्चित गर्न आधार कार्ड वा बैंक पासबुकको प्रतिलिपि लिन सक्नेछन्।

[ग] याचिकाकर्तालाई थप आदेशसम्म प्रत्येक मंगलबार र शनिबार बिहान १०:३० बजे उत्तरदाता प्रहरीसमक्ष उपस्थित हुन निर्देशित गरिन्छ।

[घ] याचिकाकर्ताले अनुसन्धान वा मामिलाको क्रममा प्रमाण वा साक्षीलाई नभटखाउने कुरा सुनिश्चित गर्नुपर्नेछ।

[ङ] याचिकाकर्ताले अनुसन्धान वा मामिलाको समयमा पलायन हुने छैन।

[च] माथिका कुनै पनि शर्तहरूको उल्लङ्घन भएमा, सिद्धान्ततः पी.के. शाजी विरुद्ध केरल राज्य [(२००५) एआईआर एससीडब्ल्यु ५५६०] मा माननीय सर्वोच्च न्यायालयद्वारा व्याख्या गरिए अनुरुप न्यायाधीश/फौजदारी न्यायालयले याचिकाकर्ताको विरुद्ध उचित कार्यवाही गर्न सक्नेछ, जसरी उक्त न्यायालयले नै याचिकाकर्तालाई अग्रिम जेल छुट प्रदान गरेको हुन्छ।

> [जी] यदि आरोपित त्यसपछि फरार भए, भारतीय दण्ड संहिताको धारा २२९ए अन्तर्गत एउटा नयाँ एफआईआर दर्ता गर्न सकिन्छ।

६. माथि उद्धृत आदेशबाट यो स्पष्ट छ कि सिंगल न्यायाधीशले सार्वजनिक अभियोजकको त्यो बहस पूर्णरूपले बेवास्ता गरेका छन्

कि उत्तरदाता तीन अरू पूर्व मामिलामा (जसमध्ये दुईवटा भारतको मादक पदार्थ दुरुपयोग ऐनअन्तर्गतको अपराध हो) समावेश भएका छन्। यसबाहेक, एकल न्यायाधीशले यो तथ्यलाई पनि बेवास्ता गरेका छन् कि बरामद गरिएको गाँजा व्यावसायिक मात्रा भन्दा धेरै थियो जुन भारतको मादक पदार्थ दुरुपयोग ऐनको अनुसूचीमा उल्लेख छ।

७. बहसको क्रममा, उत्तरदाताका वकिलले निस्सासाथ र जोडदारपूर्वक बहस गरे कि बीचकालीन अवधिमा मामिलाको अनुसन्धान अगाडि बढिसकेको छ र आरोपपत्र दायर भइसकेको छ। अहिले मामिला आरोपित विरुद्ध आरोप लगाउने चरणमा छ।

८. भारतको मादक पदार्थ दुरुपयोग ऐनको धारा ३७ ले व्यावसायिक मात्रामा लागूऔषध वा मनोदैविक पदार्थसँग सम्बन्धित मामिलामा आरोपित व्यक्तिलाई जमानत प्रावधान गर्दछ। सहज सन्दर्भका लागि यो प्रावधान तल उद्धृत गरिएको छ:

> **"[३७. अपराधहरू सम्बद्ध र जमानतरहित हुने।**-(१) फौजदारी कार्यविधि संहिता, १९७३ (१९७४ को २) मा लेखिएको कुनैपनि कुरालाई बेवास्ता गरी, -
>
> (क) यस ऐन अन्तर्गत सजाय हुने प्रत्येक अपराध सम्बद्ध हुनेछ;
>
> (ख) धारा १९ वा धारा २४ वा धारा २७-क अन्तर्गतका अपराधहरु र व्यावसायिक मात्रासँग सम्बन्धित अपराधहरुमा सजाय पाउने कुनै पनि व्यक्तिलाई जमानत वा आफ्नै धरौटीमा छाडिने छैन, जबसम्म -

(i) त्यस्तो छुटकारीको लागि दिइएको निवेदनको विरोधमा सार्वजनिक अभियोजकलाई अवसर प्रदान गरिएको छैन, र

(ii) जहाँ सार्वजनिक अभियोजकले निवेदनको विरोध गरेको छ, न्यायालय यस कुराको सन्तुष्टि हुन्छ कि उसले त्यस्तो अपराध गरेको छैन र जमानतमा रहँदा उसले कुनै अपराध गर्ने सम्भावना छैन।

(२) उप-धारा (१) को खण्ड (ख) मा उल्लिखित जमानत प्रदान गर्नेमा सीमाहरू फौजदारी कार्यविधि संहिता, १९७३ (१९७४ को २) वा प्रचलित कुनै अन्य कानुनमा जमानत प्रदान गर्नेमा लगाइएका सीमाहरूबाहेक थप हुन्।]"

९. कानुनी प्रावधानको सरल पठनले यो स्पष्ट पार्दछ कि यदि सार्वजनिक अभियोजकले जमानत (नियमित वा अन्तरिम) को निवेदनको विरोध गर्छ भने, न्यायालयले यो सन्तुष्टि जनाउनु पर्नेछ कि आरोपित निर्दोष रहेको र जमानतमा रहँदा उसले कुनै अपराध गर्ने सम्भावना छैन।

१०. यहाँ उल्लेख गर्नु उपयुक्त छ कि उच्च न्यायालयले मात्र यस्तो कुनै सन्तुष्टि जनाएन, बरु त्यसले व्यावसायिक मात्राभन्दा धेरै पटक लागूऔषध (गाँजा) बरामद भएको तथ्यलाई पूर्णरूपमा बेवास्ता गरेको छ। उच्च न्यायालयले यो कुरालाई पनि विचार गर्न सकेन कि आरोपित अपराधिक पूर्वइतिहासको थियो र उनीमाथि पहिलेनै भारतको मादक पदार्थ दुरुपयोग ऐन अन्तर्गत दुईवटा मामिला चलिरहेका थिए।

११. मादक पदार्थको यति विशाल मात्रा बरामद हुँदा, न्यायालयहरूले आरोपितलाई नियमित जमानतसमेत प्रदान गर्न धेरै सावधानी

अपनाउनु पर्छ, भविष्यमा जमानत बारे के कुरा गर्ने, विशेषगरी जब आरोपित अपराधिक इतिहास भएको भनी आरोप लगाइएको छ।

१२. व्यावसायिक मात्रामा लागूऔषध वा मानसिक पदार्थ बरामद भएको मामिलामा जमानतको प्रार्थना सुन्नका लागि, न्यायालयले भारतको मादक पदार्थ दुरुपयोग ऐनको धारा ३७ मा समावेश शर्तअनुसार अनिवार्य रूपमा सन्तुष्टि जनाउनु पर्नेछ।

१३. स्पष्टरूपमा, एकल न्यायाधीशले यस आलोच्य आदेशमा एक विचित्र दृष्टिकोण अपनाएका छन् जसमा उत्तरदातालाई अन्तरिम जमानत प्रदान गरिएको छ शर्तमा कि वादीले चेन्नई स्थित दर्ता भएको तमिलनाडु अधिवक्ता क्लर्क एसोसिएसनको खातामा रु. ३०,०००/- जम्मा गर्नुपर्नेछ भन्ने विभिन्न शर्तहरू रहेका छन्। उच्च न्यायालयले लगाएको शर्त नं. [क] (माथि) जमानत नीतिशास्त्रलाई शासन गर्ने सिद्धान्तहरूबाट पूर्णरूपमा बिचलित छ र विकृतिबाहेक केही होइन।

१४. अनुसन्धानपछि उत्तरदातासहित अन्य आरोपितहरू विरुद्ध आरोपपत्र दायर भएको तथ्यले राज्यका वकिलको बहसलाई बलियो बनाउँछ कि न्यायालयले यो सन्तुष्टि जनाउन सक्दैनथ्यो कि आरोपित प्रथम दृष्टिमा आरोपित अपराधबाट निर्दोष थियो।

१५. परिणामस्वरूप, आलोच्य आदेशमा अभिलेखको आधारमा कम शब्द र विकृति छ र कायम रहन सक्दैन। यसरी, यसलाई बदर गरिएको छ र खारेज गरिएको छ।

१६. अपील यसरी स्वीकृत गरिएको छ।

१७. उत्तरदाताले आजको मिति देखि १० दिनभित्र न्यायालय जानु पर्नेछ।

१८. कुनै लम्बित निवेदन(हरु) भए यसरी निस्पत्ति हुनेछ।

सारांशहरू द्वारा तयार पारिएको: दिव्या पाण्डे
मामिलाको परिणाम: अपील स्वीकृत